

СЕКСУАЛНО ПРЕНОСЛИВИТЕ ИНФЕКЦИИ ВО МАКЕДОНИЈА

Преглед на достапноста на здравствени услуги за СПИ во споредба со меѓународните препораки

Овој документ дава преглед на меѓународните препораки за најчестите СПИ (хламидија, гонореја, сифилис, вирусни хепатити и ХПВ) и степенот на нивната примена во Република Северна Македонија, односно достапноста на соодветните услуги во земјата. Тој ги мапира и здравствените установи од различни сегменти во здравствениот систем, кои ги обезбедуваат, односно треба да ги обезбедат здравствените услуги за справување со СПИ. Воедно, ги илустрира недостатоците на системот на справувањето со СПИ во Македонија.

Прегледот е резултат на деталната анализа која ја спроведе Здружението ЗАЕДНО ПОСИЛНИ во 2019 година, и е наменет за сите чинители во здравствениот систем, посебно здравствените установи задолжени за сегментите на превенцијата, раната дијагностика (скрининг) кај асимптоматски случаи, дијагностиката кај симптоматски случаи и лекувањето, вклучувајќи ги и матичните лекари, но и граѓанските организации што учествуваат во справувањето и контролата на ХИВ и СПИ. Тој треба да помогне во насока на намалување на јазот помеѓу состојбата во земјата и препораките и упатствата во светот и на релевантните меѓународни организации, во однос на обезбедување сеопфатен пристап во справувањето со сексуално преносливите инфекции, со посебен фокус кај мажите.

ЛЕГЕНДА:

- **Обезбедена достапност и се применува**
- **Делумно обезбедена достапност / примена**
- **Не е обезбедена достапност или не се применува**

Услуга, според меѓународни препораки

Меѓународни препораки

Достапност и практикување преку Младински центри

Достапност преку ФЗОМ / програма

Достапност во приватни ЗУ без договор со ФЗОМ

ГОНОРЕЈА И ХЛАМИДИЈА

ПРИМАРНА ПРЕВЕНЦИЈА

 Советување за однесување со безбедни практики и контрола на факторите на ризик	Достапна услуга и се практикува	Достапна услуга кај матичните лекари, нема податоци за степенот на спроведување	Не е фокус
--	---------------------------------	---	------------

РАНА ДЕТЕКЦИЈА (СКРИНИНГ) КАЈ АСИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

 Скрининг за МСМ кај кои нема симптоми, од генитални и вонгенитални локации со НААТ метод (примарен избор) или микробиолошки (прифатливо)	*фреквенција – еднаш годишно, кај ХИВ+ почесто *примерокот за тестирање при скринингот е во зависност од сексуалното однесување *не се препор. скрининг кај хетеросексуални лица	Ограничени капацитети, препораки неприлагодени на меѓународните стандарди, многу ниска покриеност, се применува микробиолошки метод	Нема податоци дали се применува кај матичните лекари	Не е фокус
---	--	---	--	------------

ДИЈАГНОСТИКА ПРИ СИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

 Преглед, земање примерок и лабораториска анализа со микроскопски метод	Достапно и се применува	Достапно и се применува	Достапно и се применува
 Преглед, земање примерок и лабораториска анализа со микроскопски метод	Достапно и се применува	Достапно и се применува	Достапно и се применува
 Преглед, земање примерок и лабораториска анализа со НААТ метод	Не се применува	Достапно, но не се применува поради цената	Достапно и се применува

ОСНОВИ НА ЛЕКУВАЊЕТО

 Антибиотска терапија со лекови	*Лековите треба да се прилагодени на локалните показатели на антибиотска резистенција	Достапно и се применува	Достапно и се применува	Достапно и се применува
---	---	-------------------------	-------------------------	-------------------------

Забелешка: Не постојат локални систематизирани податоци за антибиотска резистенција

	*за гонореја два антибиотици истовремено, обично од групата на цефалоспорини и макролиди; *за хламидија – azithromycin, doxycycline, erythromicine, levofloxacin, ofloxacin итн.			
 Известување на сексуалните партнери	посебно внимание на партнери со кои имале сексуален однос во тек на 60 дена пред почетокот на симптомите	Се применува, според протокол	Нема податоци дали се пренува	Нема податоци дали се пренува
 Упатување за тестирање за ХИВ и сифилис		Се применува, според протокол, но нема систем на препраќање за потемелни иследувања	Нема податоци дали се пренува	Нема податоци дали се пренува
 Советување за апстиненција од сексуални односи до завршување на лекувањето		Се применува, според протокол	Нема податоци дали се пренува	Нема податоци дали се пренува

Услуга, според
меѓународни
препораки

Меѓународни
препораки

Достапност и
практикување
преку
Младински
центри

Достапност
преку ФЗОМ /
програма

Достапност во
приватни ЗУ
без договор со
ФЗОМ

СИФИЛИС

ПРИМАРНА ПРЕВЕНЦИЈА

 Советување за однесување со безбедни практики и контрола на факторите на ризик		Достапна услуга и се практикува	Достапна услуга кај матичните лекари, нема податоци за степенот на спроведување	Не е фокус
---	--	------------------------------------	--	------------

РАНА ДЕТЕКЦИЈА (СКРИНИНГ) КАЈ АСИМПТОМТСКИ СЛУЧАИ

 Скрининг за лица во ризик, кај кои нема симптоми, од генитални и вонгенитални локации со серолошки метод, НААТ метод или брзи тестови	*лица во ризик вклучува: МСМ, лица со др.СПИ, ХИВ, хепатит, сексуални раб. *фреквенција – еднаш годишно, кај ХИВ+ почесто	Ограничени капацитети, препораки неприлагодени на меѓународните стандарди, многу ниска покриеност, се пренува серолошки метод	Нема податоци дали се пренува кај матичните лекари	Не е фокус
--	---	--	--	------------

ДИЈАГНОСТИКА ПРИ СИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

<p>Физички преглед, земање примерок и лабораториска анализа</p>	<p>*лабораториски анализи: микроскопски метод, NAAT, серологија, анализа на цереброспинална течност, хистолошки, PCR</p> <p>*радиолошко снимање</p> <p>*препорачан метод кај лица со ХИВ е серологија</p>	<p>Достапно и се применува (освен NAAT)</p>	<p>Достапно и се применува (освен NAAT)</p>	<p>Достапно и се применува</p>
--	---	---	---	--------------------------------

ОСНОВИ НА ЛЕКУВАЊЕТО

<p>Антибиотска терапија со лекови</p>	<p>penicillin е лек од избор, втора линија се – azithromycin, doxycycline, ceftriaxone итн.</p>	<p>Достапно и се применува</p>	<p>Достапно и се применува</p>	<p>Достапно и се применува</p>
<p>Известување на сексуалните партнери</p>	<p>посебно внимание на партнери со кои имале сексуален однос во тек на 60 дена пред почетокот на симптомите</p>	<p>Се применува, според протокол</p>	<p>Нема податоци дали се применува</p>	<p>Нема податоци дали се применува</p>
<p>Упатување за тестирање за ХИВ, хепатит и други СПИ, клиничко и серолошко следење на пациентот заради можна реинфекција</p>		<p>Се применува само тестирање за ХИВ и други СПИ, но нема систем на препраќање за потемелни иследувања</p>	<p>Нема податоци дали се применува</p>	<p>Нема податоци дали се применува</p>
<p>Препраќање/понудена вакцинација од хепатит Б по проценка на ризикот на лекувањето</p>		<p>Не се применува</p>	<p>Достапно според програма</p>	<p>Не е достапно</p>

Услуга, според меѓународни препораки

Меѓународни препораки

Достапност и практикување преку Младински центри

Достапност преку ФЗОМ / програма

Достапност во приватни ЗУ без договор со ФЗОМ

ХЕПАТИТ Б

ПРИМАРНА ПРЕВЕНЦИЈА

<p>Вакцинирање – во редовен календар за сите новороденчиња и според индикација кај ризични групи</p>	<p>*Ризични групи вклучува МСМ; болни од хроничен хепатит Ц; лица изложени на вирусот ХБВ итн.</p>	<p>Не е достапно</p>	<p>Достапно според програма, но МСМ не се наведени како засебна ризична група; има индикации дека опфатот на ризичните групи е многу низок</p>	<p>Не е достапно</p>
---	--	----------------------	--	----------------------

 Советување за однесување со безбедни практики		Достапна услуга и се практикува	Достапна услуга кај матичните лекари, нема податоци за степенот на спроведување	Не е фокус
 Серум после настан со изложување на непосреден ризик	Во овој ризик е вклучен и „сексуален ризик“	Не е достапно	Достапно според програма, но не опфаќа „сексуален ризик“	Не е достапно

Забелешка: Според Програмата „ризична група“ = „лица со инцидент со крвен материјал“ и новороденче на HBsAg поз.мајка“

РАНА ДЕТЕКЦИЈА (СКРИНИНГ) КАЈ АСИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

 Понуден скрининг за лица во ризик, кои посетуваат дерматовенеролошки и ординации за СРЗ	<ul style="list-style-type: none"> *при преваленца во население <%2, лица во ризик вклучува МСМ, сексуални работници, ХИВ+, партнери на HBsAg+... *при преваленца во население >%2 треба да се понуди скрининг за сите лица кои посетуваат дерматовен. и ординации за СРЗ *фреквенција – еднаш годишно; *метод – како регуларна дијагностика, но и можност за употреба на брзи тестови, доколку не се работи за непосреден ризик 	Не е достапно	Достапно и се применува само во терциерна здравствена установа кај лица со ХИВ	Не е фокус
--	--	---------------	--	------------

ДИЈАГНОСТИКА ПРИ СИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

 Физички преглед, земање примерок и лабораториски анализи	<ul style="list-style-type: none"> *серолошки тестови – антиген, антитело *при позитивен тест – ДНК оптеретување, тестови за оценка на функцијата на хепарот, тестови за коагулација, функција на бубрезите 	Не е достапно, нема систем на препраќање	Достапно и се применува	Достапно и се применува
 Препраќање за друга дијагностика, при потврдена ХБВ инфекција	тестови за др. хепатити, др. СПИ, вкл. ХИВ	Не е достапно, нема систем на препраќање	Достапно и се применува	Достапно и се применува

ОСНОВИ НА ЛЕКУВАЊЕТО

Терапија со антивирусни лекови

*при тежок акутен хепатит – lamivudine, entecavir

*при хроничен хепатит – tenofovir и emtricitabine се прва линија, а регистрирани за индикацијата се и lamivudine, entecavir и др., но и пегилиран интерферон, но не се препорачуваат

*мерки за известување на партнерите

Не е достапно

Делумно достапно, изборот на антивирусен лек не е според препораки: на позитивна листа се само lamivudine и peg-interferon; обезбедена достапност на соодветен антибиотик за лица со ХИВ/ХБВ коинфекција

Не е достапно

Совети за безбедно сексуално однесување и здрави животни практики

Достапно и се применува

Достапно и се применува

Не е достапно

Услуга, според меѓународни препораки

Меѓународни препораки

Достапност и практикување преку Младински центри

Достапност преку ФЗОМ / програма

Достапност во приватни ЗУ без договор со ФЗОМ

ХЕПАТИТ Ц

ПРИМАРНА ПРЕВЕНЦИЈА

Советување за однесување со безбедни практики

Достапна услуга и се практикува

Достапна услуга кај матичните лекари, нема податоци за степенот на спроведување

Не е фокус

РАНА ДЕТЕКЦИЈА (СКРИНИНГ) КАЈ АСИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

Понуден скрининг за лица во ризик, кои посетуваат дерматовенеролошки и ординации за СРЗ

*лица во ризик вклучува ХИВ+ лица, ХИВ- лица но само доколку имаат дополнителни ризик фактори итн.

*фреквенција – еднаш годишно, почесто доколку има дополнителен ризик;

*метод – како регуларна дијагностика, но и можност за употреба на брзи тестови, доколку не се работи за непосреден ризик

Не е достапно

Достапно и се применува само во терциерна здравствена установа кај лица со ХИВ

Не е фокус

ОСНОВИ НА ЛЕКУВАЊЕТО

Следење на пациентите при акутна инфекција и терапија со антивирусни лекови при хронична инфекција

- *хронична инфекција – директно-делувачки антивирусни лекови (ДАА); неопходно започнување терапија кај сите лица кои се закана за пренос на вирусот (ЛИД, МСМ со високо-ризични сексуални практики, жени кои сакаат да забременат)
- *мерки за известување на партнерите
- *кај лица со повеќе сексуални партнери – препораки за безбедно однесување
- *препораки за ретестирање после успешен третман

Не е достапно

Делумно достапно – терапија со ДАА заограничен број пациенти; примена на терапија со пегилиран интерферон (вон препораки) се уште присутна

Не е достапно

Препраќање за други услуги - вакцинирање против хепатит А и хепатит Б и препраќање кон програми за намалување на штети за ЛИД

Достапно

Достапно преку програми на МЗ, освен вакцинирање за хепатит А

Не е достапно

Услуга, според меѓународни препораки

Меѓународни препораки

Достапност и практикување преку Младински центри

Достапност преку ФЗОМ / програма

Достапност во приватни ЗУ без договор со ФЗОМ

ХЕПАТИТ А

Вакцинирање според индикации

- *рутинско вакцинирање на МСМ во услови на утврдена локална епидемија
- *да се понуди вакцинирање на лица кои живеат со ХИВ, хепатит Б или Ц
- *вакцина како ПрЕП кај лица со зголемен ризик (кои патуваат во ендемски подрачја, МСМ, лица со хронични хепатални забол.)
- *вакцина како ПЕП за лица во близок контакт со акутни случаи на хепатит А

Не е достапно

Не е достапно

Не е достапно

ПРИМАРНА ПРЕВЕНЦИЈА

Апликација на имуноглобулин како ПЕП во случаи со посебен ризик од компликации

Не е достапно

Не е достапно

Не е достапно

РАНА ДЕТЕКЦИЈА (СКРИНИНГ) КАЈ АСИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

Серолошко тестирање за инфекција со ХАВ кај асимптоматски лица со утврдена инфекција со ХИВ, ХБВ и ХЦВ, ЛИД

не се препорачува рутински скрининг/тестирање за ХАВ

Не се применува

Достапно, нема податоци за степенот на спроведување

Не е фокус

ДИЈАГНОСТИКА ПРИ СИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

Физички преглед, земање примерок и лабораториски анализи

*серолошки тестови – антитело

Не е достапно, нема систем на препраќање

Достапно и се применува

Достапно и се применува

*при позитивен тест – тестови за оценка на функцијата на хепарот, тестови за коагулација, итн.

Препраќање за друга дијагностика, при потврдена ХАВ инфекција

доколку се утврди пренос по сексуален пат - тестови за др. хепатити, др. СПИ, вкл. ХИВ

Не е достапно, нема систем на препраќање

Достапно и се применува

Достапно и се применува

ОСНОВИ НА ЛЕКУВАЊЕТО

Следење на инфекцијата и совети за одмор, течности и соодветна исхрана

*инфекцијата е само акутна

Не е достапно

Достапно и се применува

Достапно и се применува

*доколку вирусот е стекнат по сексуален пат – мерки за известување на партнерите, практикување заштитен секс додека пациентот е инфективен

Болничка грижа при компликации

Не е достапно

Достапно и се применува

Достапно и се применува

Услуга, според меѓународни препораки

Меѓународни препораки

Достапност и практикување преку Младински центри

Достапност преку ФЗОМ / програма

Достапност во приватни ЗУ без договор со ФЗОМ

ИНФЕКЦИЈА СО ХПВ

ПРИМАРНА ПРЕВЕНЦИЈА

 Вакцинирање против ХПВ – рутинско и кај ризични групи	<ul style="list-style-type: none">*-4 или -9 валентна вакцина* ризични групи вкл. МСМ, ХИВ+ до 26 год. во САД, до 45 год. во Велика Британија (од април 2018);*рутинско вакцинирање кај машки деца од 12-11 год. во САД, и од 13-12 год. во Велика Британија (од септ. 2019 г.)	Не е достапно	Не е достапно	Достапно по покажан интерес, но нема податоци дека се применува кај МСМ
--	---	---------------	---------------	---

ОСНОВИ НА ЛЕКУВАЊЕТО

 Советување за однесување со безбедни практики и контрола на факторите на ризик		Достапна услуга и се практикува	Достапна услуга кај матичните лекари, нема податоци за степенот на спроведување	Не е фокус
---	--	---------------------------------	---	------------

РАНА ДЕТЕКЦИЈА (СКРИНИНГ) КАЈ АСИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

 Анален ПАП придружен со рачен преглед	<ul style="list-style-type: none">*нема оправданост за рутински скрининг, дури ни кај високо-ризични групи*треба да се понуди како можност за популации со зголемен ризик, вкл. МСМ, ХИВ+ на 3-1 год.	Не е достапно	Не е достапно	Достапна е цитолошката анализа, но нема систем на земање примерок за ПАП
 Годишен дигитален аноректален преглед кај ХИВ+, МСМ		Не е достапно	Достапно, но нема податоци за степенот на примена	Достапно

ДИЈАГНОСТИКА ПРИ СИМПТОМАТСКИ СЛУЧАИ

 Аноскопија	<ul style="list-style-type: none">*по идентификувани цитолошки промени	Не е достапно	Достапно и се применува	Достапно и се применува
 Визуелна дијагностика за брадавици, со дополнително испитување на аналниот канал со аноскопија и/или дигитален преглед		Достапно и се применува	Достапно и се применува	Достапно и се применува

Биопсија

се препорачува при атипични лезии и кај имунокомпромитирани пациенти, вкл. ХИВ+

Не е достапно

Достапно и се применува

Достапно и се применува

ОСНОВИ НА ЛЕКУВАЊЕТО

Физичко отстранување на кондиоми со криотерапија,

трихлороцетна киселина или хируршки

Кондиломите често се остава сами да се повлечат и не се применува терапија, но може и да се одбере физичко отстранување

Достапна криотерапија

Достапно и се применува

Достапно и се применува

Локална примена на масти во домашни услови (imiquimod, podophyllotoxin, синекатехини)

Не се советува

Не е достапно

Не е достапно

Забелешка: Во Македонија овие лекови не се регистрирани и не се достапни во аптеките

Психо-социјална помош од стручно лице

Достапно и се применува

Достапно, но нема податоци за степенот во кој се применува

Достапно

ЛЕГЕНДА:

Обезбедена достапност и се применува

Делумно обезбедена достапност / примена

Не е обезбедена достапност или не се применува

Не е применливо во Македонија

Примарна превенција

Рана детекција (скрининг) кај асимптоматски случаи

Дијагностика при симптоматски случаи

Основи на лекувањето

ГОНОРЕЈА И ХЛАМИДИЈА

*советување за однесување со безбедни практики

*контрола на факторите на ризик

*скрининг за МСМ од генитални и вонгенитални локации, според одредени препораки – локацијата на примерокот е во зависност од сексуалното однесување

*фреквенција – еднаш годишно, кај ХИВ+ почесто

*метод – **NAAT** - примарно, микробиолошки - прифатливо

*не се препор. скрининг кај хетеросексуални лица

*микроскопски

*микробиолошки

***NAAT**

*антибиотска терапија со лекови прилагодени на локалните показатели на антибиотска резистенција – за гонореја два антибиотици истовремено, обично од групата на цефалоспорини и макролиди; за хламидија – **azithromycin, doxycycline, erythromicine, levofloxacin, ofloxacin** итн.

*известување на сексуалните партнери, посебно се во ризик оние кои имале сексуален однос во тек на 60 дена пред почетокот на симптомите (при симптоматска инфекција)

*упатување за тестирање за ХИВ и сифилис

*совет за апстиненција од сексуални односи до завршување на лекувањето

Примарна превенција

Рана детекција (скрининг) кај асимптоматски случаи

Дијагностика при симптоматски случаи

Основи на лекувањето

СИФИЛИС

*советување за однесување со безбедни практики ризик

*контрола на факторите на ризик

*понуден скрининг еднаш годишно за лица во ризик вкл. МСМ, лица со др.СПИ, ХИВ, хеп., сексуални раб.

*кај ХИВ+ зачестена фреквенција

*метод – серолошки, **NAAT**, но и можност за употреба на брзи тестови

*физички преглед

*радиолошко снимање

*лабораториски анализи: микроскопски метод, **NAAT**, серологија, анализа на цереброспинална течност, хистолошки, **PCR**

*препорачан метод кај лица со ХИВ е серологија

*антибиотска терапија со лекови – **penicillin** е лек од избор, втора линија се – **azithromycin, doxycycline, ceftriaxone** итн.

*известување на сексуалните партнери,

*упатување за тестирање за ХИВ, хепатит и др. СПИ

*понудена вакцинација од хепатит Б по проценка на ризикот

*клиничко и серолошко следење на пациентот заради можна реинфекција

Примарна превенција

Рана детекција (скрининг) кај асимптоматски случаи

Дијагностика при симптоматски случаи

Основи на лекувањето

ХЕПАТИТ Б

*советување за однесување со безбедни практики

*Вакцинирање кај ризични групи, вкл. МСМ; болни од хроничен хепатит Ц; *тестирање пред вакцинирање

* Серум после настан со изложување на непосреден ризик, вкл. и сексуален ризик

*понуден скрининг за лица во ризик, вкл.МСМ, сексуални работници, ХИВ+, партнери на HBsAg+... , кои посетуваат дерматовенеролошки и ординации за СРЗ (за превал. во население <2%);

*понуден скрининг за сите лица кои посетуваат дерматовенеролошки и ординации за СРЗ (за превал. во население >2%);

* фреквенција – еднаш годишно;

*метод – како регуларна дијагностика, но и можност за употреба на брзи тестови, доколку не се работи за непосреден ризик

*серолошки тестови – антиген, антитело

*при позитивен тест – ДНК оптеретување, тестови за оценка на функцијата на хепарот, тестови за коагулација, функција на бубрезите

*при позитивен тест – тестови за др. хепатити, др. СПИ, вкл. ХИВ

*при тежок акутен хепатит – lamivudine, entecavir

* при хроничен хепатит – tenofovir и emtricitabine се прва линија, а регистрирани за индикацијата се и lamivudine, entecavir и др., но и пегилиран интерферон, но не се препорачуваат

*мерки за известување на партнерите

*совети за безбедно сексуално однесување и здрави животни практики

Примарна превенција

Рана детекција (скрининг) кај асимптоматски случаи

Дијагностика при симптоматски случаи

Основи на лекувањето

ХЕПАТИТ Ц

*советување за однесување со безбедни практики

*понуден годишен скрининг за лица во ризик кои посетуваат дерматовенеролошки и ординации за СРЗ, вкл. ХИВ+ лица, ХИВ- лица но само доколку имаат дополнителни ризик фактори итн.

*ХИВ+ еднаш годишно, почесто доколку има дополнителен ризик

*метод – како регуларна дијагностика, но и можност за употреба на брзи тестови, доколку не се работи за непосреден ризик

*серолошки тестови – антиген, антитело

*при позитивен тест – генотипизација, РНК оптеретување, тестови за оценка на функцијата на хепарот, тестови за коагулација, функција на бубрезите

*при позитивен тест – тестови за др. хепатити, др. СПИ, вкл. ХИВ

* акутна инфекција – следење на пациентите

* хронична инфекција – директно-делувачки антивирусни лекови; неодамна започнување терапија кај сите лица кои се закана за пренос на вирусот (ЛИД, МСМ со високо-ризични сексуални практики, жени кои сакаат да забременат)

*мерки за известување на партнерите

*кај лица со повеќе сексуални партнери – препораки за безбедно однесување

*препораки за ре-тестирање после успешен третман

*препораки за вакцинирање против хепатит А и хепатит Б

*препраќање кон програми за намалување на штети за ЛИД

Примарна превенција

Рана детекција (скрининг) кај асимптоматски случаи

Дијагностика при симптоматски случаи

Основи на лекувањето

ХЕПАТИТ А

*рутинско вакцинирање на МСМ во услови на утврдена локална епидемија

*да се понуди вакцинирање на лица кои живеат со ХИВ, хепатит Б или Ц

*вакцина како ПрЕП кај лица со зголемен ризик (кои патуваат во ендемски подрачја, МСМ, лица со хронични хепатални забол.

*вакцина како ПЕП за лица во близок контакт со акутни случаи на хепатит А.

*имуноглобулин како ПЕП во случаи со посебен ризик од компликации

*тестирање за инфекција со ХАВ кај асимптоматски лица со утврдена инфекција со ХИВ, ХБВ и ХЦВ, ЛИД (не се препорачува рутински скрининг/тестирање за ХАВ)

*метод - серолошки

*серолошки тестови – антитело

*при позитивен тест - други тестови за функција на хепарот, тестови за коагулација итн.

*доколку се утврди дека вирусот е пренесен по сексуален пат, се вршат и други тестирања за СПИ

*инфекцијата е само акутна

*одмор, течности и соодветна исхрана

*болничка грижа при компликации

*доколку вирусот е стекнат по сексуален пат – мерки за известување на партнерите, практикување заштитен секс додека пациентот е инфективен

Примарна превенција

Рана детекција (скрининг) кај асимптоматски случаи

Дијагностика при симптоматски случаи

Основи на лекувањето

ИНФЕКЦИЈА СО ХПВ

*советување за однесување со безбедни практики

*контрола на факторите на ризик

*вакцина против ХПВ (-4 или -9 валентна) - кај ризични групи вкл. МСМ, ХИВ+ до 26 год. во САД, до 45 год. во Велика Британија (од април 2018); рутински кај машки деца од 12-11 год. во САД, и од 13-12 год. во Велика Британија (од септ. 2019 г.)

*да се понуди анален ПАП придружен со рачен преглед како можност за популации со зголемен ризик, вкл. МСМ, ХИВ+ на 3-1 год., но нема оправданост за рутински скрининг, дури ни кај високо-ризични групи

*годишен дигитален аноректален преглед кај ХИВ+, МСМ

*аноскопија по идентификувани цитолошки промени

*визуелна дијагностика за брадавици, со дополнително испитување на аналниот канал со аноскопија и/или дигитален преглед

*при атипични лезии и кај имунокомпромитирани пациенти, вкл. ХИВ+ - се препорачува биопсија

КОНДИЛОМИ

*не се применува терапија или

*локална примена на масти во домашни услови (imiquimod, podophyllotoxin, синекатехини)

*физичко отстранување со криотерапија, трихлороцетна киселина или хируршки

*психо-социјална помош од стручно лице

Мапирање на лекари специјалисти во Македонија

Град	Дерматовенеролози			Гастроентерохепатолози			Инфектолози		Интернисти			Уролози		
	Со договор со ФЗОМ		Без договор со ФЗОМ	Со договор со ФЗОМ		Без договор со ФЗОМ	Со договор со ФЗОМ		Со договор со ФЗОМ		Без договор со ФЗОМ	Со договор со ФЗОМ		Без договор со ФЗОМ
	Број	Ниво на 33	Број	Број	Ниво на 33	Број	Број	Ниво на 33	Број	Ниво на 33	Број	Број	Ниво на 33	Број
Скопје	28	секундарно	16		секундарно	5	4	секундарно	104	секундарно	21	14	секундарно	
	22	терциерно		14	терциерно		24	терциерно	8	терциерно		13	терциерно	
Битола	5	секундарно	1				6	секундарно	25	секундарно	2	2	секундарно	
Велес	1	секундарно					4	секундарно	15	секундарно	1	2	секундарно	
Виница									2	секундарно			секундарно	
Гевгелија	1	секундарно							4	секундарно			секундарно	
Гостивар	2	секундарно					3	секундарно	18	секундарно	2	3	секундарно	
Дебар	1	секундарно					1	секундарно	3	секундарно			секундарно	
Делчево									3	секундарно			секундарно	
Демир Хисар	1	секундарно							2	секундарно			секундарно	
Кавадарци	1	секундарно					1	секундарно	8	секундарно	1	1	секундарно	
Кичево	1	секундарно							6	секундарно	2		секундарно	
Кочани	1	секундарно					1	секундарно	4	секундарно			секундарно	
Крива Паланка	1	секундарно							2	секундарно			секундарно	
Куманово	5	секундарно	1				4	секундарно	16	секундарно	5	2	секундарно	
Неготино	1	секундарно							1	секундарно	3		секундарно	
Охрид	2	секундарно	1				3	секундарно	12	секундарно		5	секундарно	
Прилеп	2	секундарно	3	2	секундарно		4	секундарно	20	секундарно	3	2	секундарно	
Радовиш									1	секундарно			секундарно	
Ресен	1	секундарно							2	секундарно			секундарно	
Свети Николе									2	секундарно			секундарно	
Струга	1	секундарно		1	секундарно				9	секундарно			секундарно	
Струмица	1	секундарно	3	1	секундарно		3	секундарно	8	секундарно	6	2	секундарно	
Тетово	4	секундарно	2				4	секундарно	27	секундарно	8	6	секундарно	
Штип	4	секундарно		1	секундарно		3	секундарно	16	секундарно		4	секундарно	
Берово, Валандово, Кратово, Крушево, М.Брод									по 1	секундарно			секундарно	
Вкупно	86		27	19			65		323		54	56		

*не се вклучени лекарите интернисти кои работат во специјализирани установи (центри за дијализа, Завод за нефрологија, Завод за рехабилитација од кардиоваскуларни заболувања, Завод за ортопедија Св.Еразмо, Завод за рехабилитација Отешево, заводите за белодробни заболувања, психијатриски болници, итна помош, и оние кои работат во терциерно ниво во клиника кои се со нерелевантна дејност итн.)

Извор: <http://www.fzo.org.mk/?section=lekarispec&tipDog=1000> Пристапено 08.05.2019 год.

Листа на скратеници

ДАА - директно-делувачки антивирусни лекови

ЗУ - здравствена установа

ИЈЗ - Институт за јавно здравје

ЛИД - лица кои инјектираат дроги

МСМ - мажи кои имаат секс со мажи

МЗ - Министерство за здравство

НААТ - тест со амплификација на нуклеинска киселина (Nucleic acid amplification test)

ПАП - Папаниколау тест

PCR - Polimerase chain reaction (Полимеразно верижна реакција)

ПрЕП - предекспозицијска профилакса

ПЕП - постекспозицијска профилакса

СЗО - Светска здравствена организација

СПИ - сексуално преносливи инфекции

СР - сексуални работници/чки

СРЗ - сексуално и репродуктивно здравје

ФЗОРСМ - Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија

ХАВ - вирус на хепатит А

ХБВ - вирус на хепатит Б

ХЦВ - вирус на хепатит Ц

ХИВ - Хуман вирус на имунодефициенција

ЗАЕДНО
ПОСИЛНИ

*Eurasian Coalition
on Male Health*

Оваа публикација е подготвена од м-р Ирина Луческа и објавена во рамките на регионалната програма „Право на Здравје“, спроведувана од страна на Евроазиската коалиција за машко здравје (ЕКОМ) со финансиска поддршка од Глобалниот фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија.

Ставовите опишани овде се ставови на авторите на извештајот и не ги претставуваат ставовите или мислењата на Глобалниот фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија, ниту, пак, постои одобрение или овластување на овој материјал, изразено или имплицирано од страна на Глобалниот фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија.